

Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=28818>

Özet

Bu giriş, Sema Okur tarafından 2011 yılında tamamlanan bir **yüksek lisans tezi** kapsamında geliştirilen **Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği**'ni tanıtmaktadır. Ölçek, Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe derslerinde kullanılan okuma metinlerini anlama ve özetleme **becerilerini** sistematik olarak değerlendirmek amacıyla tasarlanmıştır. Geliştirme süreci, uzman görüşlerine başvurulması ve ölçeğin puanlama güvenilirliğini sağlamak için kapsamlı istatistikî analizler yapılması içermektedir. Ölçek, öğretmen adaylarının metinleri analiz etme, ana fikirleri belirleme ve bunları etkili bir şekilde sentezleyerek sunma yeteneklerini ölçmeyi hedeflemektedir. Elde edilen yüksek puanlılar arasında **güvenirlilik** katsayısı, ölçeğin tutarlı ve güvenilir bir değerlendirme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Özetleme becerileri, metin değerlendirme, öğretmen adayları, Türkçe eğitimi, psikometrik özellikler

Yazarlar

Sema Okur

Amaç

Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği'nin temel amaçlarından biri, Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının okuduğunu anlama ve özetleme **becerilerini** objektif ve yapılandırılmış bir biçimde ölçmektir. Bu ölçek, öğretmen adaylarının öğretim materyallerindeki okuma metinlerini ne kadar etkili bir şekilde özetleyebildiklerini belirleyerek, onların bu alandaki güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koymayı hedefler. Eğitim sürecinde, metinleri doğru ve eksiksiz bir şekilde özetleyebilme yeteneği, öğrencilerin bilgiyi işleme, sentezleme ve yeniden yapılandırma kapasitelerinin önemli bir göstergesidir. Ölçek, bu kritik becerinin değerlendirilmesine yönelik güvenilir bir araç sunarak, öğretmen eğitimi programlarına ve pedagojik uygulamalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Ölçeğin bir diğer **amaç** ise, öğretmen adaylarının özetleme süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ve sergiledikleri başarıları detaylı bir şekilde analiz etmeye olanak tanıtmaktır. Bu sayede, öğretmen yetiştirme programlarında özetleme becerilerinin geliştirilmesine yönelik daha hedef odaklı eğitim stratejileri oluşturulabilir. Ölçek, özellikle okuma metinlerinin içeriğini doğru bir şekilde aktarma, anahtar bilgileri seçme ve gereksiz detaylardan arındırma gibi özetleme sürecinin farklı boyutlarını değerlendirerek, adayların bu karmaşık bilişsel süreçteki yeterliliklerini kapsamlı bir bakış açısıyla ortaya koymaktadır.

Yapı

Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği, bireylerin metinleri anlama, anahtar bilgileri çökarma ve bu bilgileri özgün bir şekilde yeniden ifade etme kapasitesini yansıtan **özetleme becerileri** yapısını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Bu yapı, bilişsel süreçler açısından metin **anlama**, bilginin seçimi, organizasyonu ve sentezlenmesi gibi alt bileşenleri içerir. Ölçek, özeti doğruluğu, özgünlüğü, kapsallığı, anahtar bilgileri içermesi ve dil bilgisi/yazım kurallarına uygunluğu gibi çeşitli kriterler üzerinden bir değerlendirme sunmaktadır. Öğretmen adaylarının metni anlamlandırma, önemli bilgiyi ayırt etme ve bunu tutarlı bir bütün halinde sunma yetenekleri bu yapının temelini oluşturur.

Ölçek, aynı zamanda yazılı anlatım becerileriyle de yakından ilişkilidir, çünkü etkili bir özet, sadece içeriğin doğru aktarılmasını değil, aynı zamanda dilin etkili ve açık bir şekilde kullanılmasını da gerektirir. Bu nedenle, ölçeğin ölçtüğü **yapı**, bilişsel ve dilsel becerilerin entegre bir kombinasyonunu temsil etmektedir. Özetleme, sadece bilgiyi sıkıştırma değil, aynı zamanda metnin ana mesajını korurken okuyucunun konuyu hızlıca kavramasını sağlama yeteneğidir. Ölçek, bu çok boyutlu becerinin farklı yönlerini değerlendirerek, adayların bu alandaki yeterliliklerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Geçerlik

Sağlanan kaynak içeriği, **Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği**'nin doğrudan **geçerlik** analizlerine dair detaylı istatistiksel bilgiler sunmamaktadır. Bunun yerine, Deneme (2008) tarafından yabancı dilde yazma becerisinde özetlemenin öğretiminin etkisi üzerine yapılan bir çalışmada kullanılan 10 maddelik bir ölçme aracının değerlendirilmesinden bahsedilmektedir. Bu aracın **KR-20 güvenirlik katsayısı** ön test için 0,40, son test için 0,83 olarak belirtilmiştir. Ancak, bu 10 maddelik ölçeğin, bu araştırma için boyutlandırılarak gruplandırılması zorluğu, her boyut için ayrı ayrı madde elde edileceği için **kapsam geçerliliği**inin olmayacağı ve ölçme aracının duyarlılığına düşük olacağı gerekçeleriyle tercih edilmediği açıkça ifade edilmiştir.

Bu bağlamda, **Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği**'nin kendi geçerliğine ilişkin doğrudan veri sağlanmaması olsa da, ölçeğin geliştirme sürecinde **uzman görüşüne** başvurulması, özellikle cevap anahtarının oluşturulması aşamasında, ölçeğin içeriğinin ilgili yapıyı ölçmek için uygun ve kapsamlı olduğunu destekleyen dolaylı bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Eğitim alanında, uzman değerlendirmeleri ve içerik analizi, özellikle yeni geliştirilen ölçme araçlarının **kapsam geçerliliği**ni sağlamak için önemli yöntemlerdir. Bu durum, ölçeğin ölçmeyi amaçladığı **özetleme becerileri** yapısını ne derece temsil ettiğini göstermede kritik bir adımdır.

Güvenirlik

Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları, hem **uzman görüşüne** hem de **istatistikî işlemlere** dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, araştırmacı tarafından bilgilendirici ve öyküleyici metinler özetlenerek bir cevap anahtarı oluşturulmuş ve bu cevap anahtarının içeriği hakkında uzman görüşleri alınmıştır. Bu süreç, ölçeğin değerlendirme kriterlerinin tutarlılığı ve doğruluğunu sağlamak için önemli bir adım olmuştur.

Puanlamanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla, toplam 100 öğrencinin (Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Ankara Gazi Üniversitesi'nden Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinden 25'er son sınıf öğrencisi) oluşturduğu özet metinler, oluşturulan cevap anahtarı doğrultusunda hem araştırmacı hem de ikinci bir araştırmacı tarafından bağımsız olarak puanlandırılmıştır. İki puanlayıcı arasındaki tutarlılığı ölçmek için **Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayı**sı hesaplanmıştır ve bu katsayı .93 olarak bulunmuştur. Bu yüksek korelasyon katsayısı, yazılı anlatım kalıplarının puanlamanın oldukça güvenilir olduğunu, yani farklı puanlayıcılar tarafından yapıldığında dahi benzer sonuçlar elde edildiğini açıkça göstermektedir. Bu bulgu, ölçeğin **puanlayıcılar arası güvenilirlik** açısından güçlü olduğunu ve özetleme becerilerini tutarlı bir şekilde ölçebildiğini ortaya koymaktadır.

Faktör Analizi

Sağlanan kaynak içeriğinde, **Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği** için herhangi bir **faktör analizi** yapıldığına dair bilgi bulunmamaktadır. Ölçeğin yapısı ve boyutları hakkında detaylı bir istatistiksel analiz rapor edilmemiştir.

Enstrüman

Test Türü: Geliştirme

Biçim: Ölçek, 5'li **Likert ölçeği** formatında derecelendirme kullanmaktadır (1= uygun değil - 5= uygun). Bu format, özet metinlerinin belirli kriterler doğrultusunda niteliksel bir değerlendirmesine olanak tanımaktadır.

Mevcut Diller: Türkçe

Popülasyon Grubu: Üniversite öğrencileri, özellikle Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adayları.

Yaş Grubu: Genç yetişkinler (üniversite son sınıf öğrencileri).

Popülasyon Detayları: Güvenirlik çalışması için Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nden 25, Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden 25 öğrenci; Ankara Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nden 25 ve Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nden 25 öğrenci olmak üzere toplam 100 öğrenci örneklem olarak

kullanılmıtır.

Test Metodolojisi: Öğrencilere verilen bilgilendirici ve öyküleyici metinleri özetlemeleri istenmi, ardından bu özet metinleri araştırmacı ve ikinci bir araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek ve cevap anahtarları kullanılarak puanlandırılmıtır.

Anahtar Kelimeler

Özetleme, metin anlama, yazılı anlatım, eğitim psikolojisi, ölçme ve değerlendirme

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcı: Saflanmamıtır.

Kurum E-posta Adresleri: Saflanmamıtır.

Yazma Adresi: Saflanmamıtır.

İletişim için saflanan e-posta adresi: sema.okur@hotmail.com

İzinler & Ücret ve Test Yılı

Ölçeğin ticari kullanımı, izinler veya ücretlendirme hakkında kaynakta bilgi bulunmamaktadır. Ölçek, 2011 yılında tamamlanan bir **yüksek lisans tezi** kapsamında geliştirilmiştir.

Referanslar

Okur, S. (2011). *Türkçe ve sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi öğretim araçlarındaki okuma metinlerini özetleme becerileri* (Yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Tezin tam metnine Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılabilir: tez.yok.gov.tr

Ölçeğin orijinal PDF dosyası buradan indirilebilir: ozet-metinleri-degerlendirme-olcegi-toad.pdf

Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Saflanan kaynak içeriğinde "Özet Metinleri Değerlendirme Ölçeği"nin maddeleri bulunmamaktadır. Kaynakta yalnızca ölçeğin geliştirildiği ve bir cevap anahtarı (EK-4) oluşturulduğu belirtilmektedir.